

ADAMs arbejdstid, II

Resumé:

I dette papir reestimeres relationen for den gennemsnitlige arbejdstid i ADAM, idet estimationsperioden forlænges til 1990.

I denne forbindelse tages det op til overvejelse, om den indlagte trend skal ændres.

G:\LAE\ARBTID\ARBTID1

Nøgleord: beskæftigelse, arbejdstid, data

Indledning

Dette papir erstatter modelgruppepapir pr. 25. april 1995.

Arbejdstiden i ADAM er tidligere behandlet i modelgruppepapir af 12. april samt 26. juli 1991, hvor datakonstruktion og estimationsprocedure er gennemgået omhyggeligt. Dette beskrives ligeledes i dette papir. Endvidere ses nærmere på en række trends, ligesom det diskuteres, hvilken funktionel for disse der skal anvendes. For en mere detaljeret gennemgang af datakonstruktion og estimationsprocedure henvises dog til ovennævnte papir fra 1991.

Datakonstruktion

I ADAM er der 4 arbejdstidsvariabler nemlig følgende:

$Hgn(1)$	=	Gennemsnitlig arbejdstid i industrien
Hnn	=	Normalarbejdstid i industrien
$Hhnn$	=	Normalarbejdstid for heltidsansatte i industrien
Ha	=	Aftalt arbejdstid

Siden sidste papir er der fundet en række mindre fejl i Hgn . Det drejer sig specielt for perioden 1948-65. Disse fejl er rettet og Hgn skiftet ud med $Hgn1$. $Hgn/Hgn1$'s kilde er industristatistikken (årspublikationen). Denne er imidlertid ophørt med 1989-udgaven. Herefter er den forløbige industristatistik anvendt. Der er således tale om et fald i den statistiske kvalitet. Imidlertid er den forløbige industristatistik ikke videreført efter 1993. Der skal derfor tages stilling til, hvordan $Hgn1$ kan beregnes i fremtiden.

Hnn og $Hhnn$ er konstrueret, som følger:

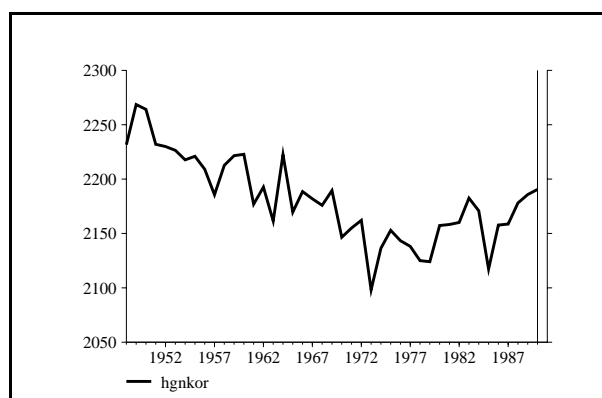
Der tages udgangspunkt i $Hgn1$. Denne korrigeres for deltidsarbejde (bqn er deltidsfrekvensen), afvigelser fra normalåret ($Hdag$) samt ændringer i aftalt arbejdstid ($ovkum$). Variablen beskrives i modelgruppepapir pr. 26. juli 1991). Til dette formål konstrueres en hjælpe-variabel:

$$Hgnkor = Hgn1/(1-bqn/2) - Hdag - ovkum$$

Formålet med $Hgnkor$ er at finde et udtryk for den uofficielle arbejdstidsnedsættelse, idet $Hgn1$ er rensset for de kendte svingninger. Herefter forsøges denne beskrevet med en trend. Figur 1 viser udviklingen i $Hgnkor$. Strejkeårene 1973 og 1985 træder tydeligt frem. Med nogle fluktuationer ses der en faldende tendens frem til 1979, hvorefter udviklingen vender.

I modelgruppepapir af 26. juli 1991 blev 4 forskellige trends undersøgt, og netop udviklingen siden 1980 blev tillagt stor opmærksomhed.

Tidligere udførte Chow-tests tydede på et strukturelt brud i 1980, og det bemærkes at den stigende trend i *Hgnkor* er fortsat i de tilførte data. Det kan derfor syntes relevant at revurdere nævnte trends:

Trend A : en lineær trend, som knækker i 1980 og herefter er vandret

Trend B : et 2. gradspolynomium i tiden

Trend C : en eksponentiel trend

Trend D : en lineær trend som knækker i 1980 og estimeret frit.

Hver enkelt trend er estimeret mod *Hgnkor*. Resultatet er vist på bilag 1 og 2. Bilag 1 viser *Hgnkor* samt hver af de 4 trends grafisk. Bilag 2 dokumenterer estimationen. Til hver trend svarer en *Hhnn*-serie:

$$Hhnn\langle i \rangle - Hhnn\langle i \rangle[-1] = \text{trend}\langle i \rangle + Ha - Ha[-1] + Hdag - Hdag[-1]$$

Hhnn er dermed et godt bud på normalarbejdstiden for heltidsansatte, idet vi har taget hensyn til den beregnede trend, afvigelser fra normalåret og ændringer i overenskomstaftalte arbejdstid. For året 1948 sættes *Hhnn* til $Hgn1/(1-bqn/2)$. Med udgangspunkt i dette niveau udregnes de resterende størrelser. Tilsidst reguleres for deltid, så vi er tilbage på *Hgn1*-niveau.

$$Hnn\langle i \rangle = Hhnn\langle i \rangle \cdot (1-bqn/2)$$

Det forudsættes, at der eksisterer et normalt niveau for *Hgn1*, til hvilken den repræsentative arbejder vil udbyde sin arbejdskraft og aflønnes efter gældende overenskomst. *Hnn* fortolkes som denne underliggende tendens. Denne størrelse kan herefter benyttes som forklarende variabel i en *Hgn1*-estimation.

Estimation af *Hgn1*-relationen

Det teoretiske oplæg tilsiger, at der er tilpasningsomkostninger for virksomhederne ved ansættelse af nye arbejdere. Følgelig vil en stigning i produktionen ikke påvirke beskæftigelsen på kort sigt, men den gennemsnitlige arbejdstid vil derimod stige. Der antages altså labour-hoarding. Tilpasning i beskæftigelsen sker derimod på langt sigt, hvor produktionselasticiteten antages at være 1. Alt i alt påvirker fluktuationer i produktionen kun den gennemsnitlige arbejdstid på kort sigt.

Hvis producenterne opfatter arbejdstiden som eksogen, bør omkostningsminimering på langt sigt medføre sammenfald mellem den gennemsnitlige og den normale arbejdstid. På baggrund af ønsket om sammenfald mellem de 2 arbejdstidsvariabler på langt sigt, besluttes det, at binde koefficienten til $\log(Hnn)$ til 1 og udelade konstanten. Endvidere inddrages $D\log(fXn)$, idet det antages at koefficienterne $\log(fXn)$ og $\log(fXn[-1])$ er ens med modsat fortegn. Estimationer foretaget i tidligere papir viser netop, at koefficienterne ligger tæt på hinanden. Med den valgte form undgås en høj korrelation imellem dem. Grundet føromtalt strejker i 1973 og 1985 indføres dummyer for disse år.

Den nuværende Hgn -relation for perioden 1948-87 ser ud som følger:

Tabel 1. Eksisterende Hgn -relation

Variabel	Adamnavn	Koefficient	Spredning
Gns. arbejdstid	$\log(Hgn)$		
produktion	$D\log(fXn)$	0.06557	0.02708
Normalarbtdid	$\log(Hnn1)$	1.0	(•)
Dummy	$d73$	-0.03623	0.00938
Dummy	$d85$	-0.01719	0.00941

Anm. n=1948-1987 s=0.0093 R²=0.994 DW1=1.4632

Som tidligere nævnt er Hgn udskiftet til fordel for $Hgn1$. For en ordens skyld er ovennævnte estimation foretaget med $Hgn1$ som venstreside variabel, hvor alle øvrige data er holdt uændret. Resultatet ses i tabel 2 og bilag 3 dokumenterer begge estimationer:

Tabel 2. Estimation af $Hgn1$ -relation

Variabel	Adamnavn	Koefficient	Spredning
Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
produktion	$D\log(fXn)$	0.06988	0.02442
Normalarbtdid	$\log(Hnn1)$	1.0	(•)
Dummy	$d73$	-0.03721	0.00846
Dummy	$d85$	-0.01640	0.00847

Anm. n=1948-1987 s=0.0082 R²=0.995 DW1=1.0142

Det ses, at der kun sker mindre ændringer i koefficienterne. Koefficienten til $D\log(fXn)$ er bemærkelsesværdig lille. Forklaringen kan være, at labourhoarding af arbejdere sker indenfor året¹.

¹Jf. Ellen Andersen: En model for Danmark 1949-65. Akademisk forlag, København 1975 (s. 185)

Som tidligere nævnt er den trend, som anvendes på nuværende tidspunkt, lineær og vandret efter 1980. Af Figur 1 ses, at den stigende trend fra 1980 er fortsat perioden ud. Det kan derfor syntes relevant at revurdere den valgte trend og sammenligne med potentielle alternativer. Estimationsresultaterne præsenteres i tabel 3. Bilag 4 viser grafisk observerede og beregnede værdier af $\log(HgnI)$ for hver af de 4 trends samt residual-diagrammer. I bilag 5 er estimationsudskrifter for trends og $\log(HgnI)$.

Fortegn til koefficienterne er som ventet. I forhold til estimation foretaget i tidligere papir, kan det bemærkes, at reestimationen ikke har haft nogen større effekt på koefficienterne til den valgte trend (A), samt den eksponentielle trend (C). Hvad angår tidspolynomiet (B) er koefficienten til $D\log(fXn)$ steget en halv gang. For den lineære trend, med fri estimation (trend D), er koefficienten til $D\log(fXn)$ halveret ligesom koefficienten til $d85$ har skiftet fortegn, og nu er negativ.

Imidlertid medfører estimationerne bemærkelsesværdigt lave DW-størrelser. Dette giver grund til at se på estimationesmetoden, som er foretaget ved en 2-trins procedure: først er trenden estimeret, derefter er trenden anvendt i estimation af $HgnI$ -relationen. Start-niveauet for trenden er fastlagt som $HgnI/(1-bqn/2)$ dvs. den gennemsnitlige arbejdstid for heltidsansatte i 1948. En mulig årsag til de lave DW-værdier kunne være, at udgangspunktet for trenden ikke er valgt rigtigt. Da konstanten ikke er medtaget, bliver der således ikke korrigeret for en evt. fejlanbringelse, og resultatet vil være korrelerede residualer med samme fortegn og dermed lave DW-værdier.

For at rette op på dette foretages estimationsproceduren forsøgsvis i et trin og ikke-lineært, idet bl.a. udgangsniveauet bliver estimeret. Resultatet vises i tabel 4. Variablen akk indeholder de akkumulerede kendte ændringer i den gns. arbejdstid, dvs. ændringer i aftalt arbejdstid og afvigelser fra normalåret. Bilag 6 viser grafisk observerede og beregnede værdier af $\log(HgnI)$. Dokumentation er ikke vedlagt (estimationen er foretaget i TSP som gør estimation på ligningen meget tung).

Det ses, at koefficienten til ændringer i produktionen er faldet ved alle 4 trends. Samtidig er udgangsniveauet for trenden større end $HgnI/(1-bqn/2)$. Det tyder således på at udgangspunktet for trenden har været lagt for lavt. Da produktionsvæksten har været positiv gennem hele perioden, har denne "påtaget" sig at forklare den fremkomne residual. Koefficienten var således uberettiget stor.

Anvendelsen af konstantled har imidlertid kun påvirket DW-testene i mindre grad. Der eksisterer således stadig autokollinearitet, hvilket siger, at trenden og de forklarende variable ikke alene repræsenterer bevægelsen i den gns. arbejdstid. Forklaringen må være, at de egentlige årsager til den faldende tendens i den gennemsnitlige arbejdstid ikke er forklaret, men derimod estimeret ved hjælp af en trend. Stokastikken vil dermed ikke ligge ukorrelerede omkring trenden, men have en tendens til at hænge sammen over en årrække.

Dette skaber de lave DW-værdier.

Afslutningsvis kan der stilles spørgsmål ved estimationens funktionelle form. Skal denne være logaritmisk eller lineær? Der kan argumenteres for begge dele. Den del af $HgnI$ som antages at kunne forklares udfra akk bør være lineær, idet en ændring i den aftalte arbejdstid burde slå direkte på den gennemsnitlige arbejdstid med forholdet en til en. Derimod forekommer det logisk at estimere ændringer i fXn i elasticiteter, dvs. logaritmisk.

I tabel 5 er relationen estimeret lineært. Bilag 7 viser grafisk observerede og beregnede størrelser af $HgnI$. For sammenlignings skyld er den lineære estimation endvidere vist i logaritmiske størrelser på bilag 8.

Afrunding

Valget af en trend må bero på flere forhold:

- Hvilke forventninger har man til den fremtidige udvikling i den gennemsnitlige arbejdstid/vurdering af trendens langtsigtsegenskaber?. Hvis den opadgående trend er et resultat af fx overarbejde som følge af nedsat arbejdstid må tendensen forventes at være midlertidig. Dermed kan trend B og D udelukkes.
- Det er vanskeligt at vurdere, hvilken størrelse koefficienten til $D\log(fXn)$ egentlig bør have. Afhængigt af trenden ligger den mellem 0.03 og 0.22. I den eksisterende relation er størrelsen 0.07.
- I hvilken funktionel form skal estimationen ske?.

Tabel 3. Reestimation af $HgnI$ (logaritmisk).

Trend	Variabel	Adamnavn	Koefficient	Spredning

A	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.07080	0.03141
	Normalarb.tid	$\log(Hnna)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.03794	0.01089
	Dummy	$d85$	-0.01737	0.01093
B	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.22366	0.04450
	Normalarb.tid	$\log(Hn nb)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.02607	0.01543
	Dummy	$d85$	-0.01896	0.01548
C	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.20635	0.04455
	Normalarb.tid	$\log(Hnnc)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.03093	0.01545
	Dummy	$d85$	-0.01494	0.01550
D	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.11156	0.02457
	Normalarb.tid	$\log(Hnnd)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.03007	0.008521
	Dummy	$d85$	-0.02702	0.008548

Anm. Trend A: $n=1948-1990$ $s=0.0104$ $R^2=0.993$ $DW_1=0.5890$

Anm. Trend B: $n=1948-1990$ $s=0.0120$ $R^2=0.985$ $DW_1=0.6530$

Anm. Trend C: $n=1948-1990$ $s=0.0129$ $R^2=0.986$ $DW_1=0.5335$

Anm. Trend D: $n=1948-1990$ $s=0.0073$ $R^2=0.996$ $DW_1=1.0300$

Tabel 4. Reestimation af $Hgn1$ (ikke-lineær og logaritmisk).

Trend	Variabel	Adamnavn	Koefficient	Spredning

A	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.03022	0.04475
	Normalarb.tid	$\log(Hnna)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.04237	0.01078
	Dummy	$d85$	-0.02196	0.01105
<i>Hnna</i>				
	Konstant		2250,48	10.3416
	Lineær trend	$(Tid3-1947)$	-2.4863	0.3579
	Akk ændret arb.tid	Akk	1.0	(•)
B	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.04309	0.02867
	Normalarb.tid	$\log(Hn nb)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.03453	0.006979
	Dummy	$d85$	-0.02868	0.007131
<i>Hn nb</i>				
	Konstant		2276.37	7.5145
	Lineær trend	$(Tid3-1947)$	-5.7128	0.4946
	Tidspolynomium	$(Tid3-1947)**2$	0.06299	0.00857
	Akk ændret arb.tid	Akk	1.0	(•)
C	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.03692	0.04298
	Normalarb.tid	$\log(fXn)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.04008	0.01047
	Dummy	$d85$	-0.02521	0.01074
<i>Hn nc</i>				
	Konstant		2169.53	7.8079
	Eksp. trend	$c2*\exp(tid2*c6), c2:$ -, $c6:$	112.66 -0.09114	16.1688 0.02889
	Akk. ændret arb.tid	Akk	1.0	(•)
D	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.04072	0.02938
	Normalarb.tid	$\log(Hn nd)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-0.03579	0.00713
	Dummy	$d85$	-0.02809	0.00730

<i>Hnnd</i>			
Konstant		2260.76	6.9458
Lineær trend	$(Tid-1947)$	-3.3788	0.2664
Knækket trend	$Tid1*d4$	9.1250	0.9696
Akk. ændret arb.tid	<i>Akk</i>	1.0	(•)

Anm. Trend A: n=1948-1990 $s=0.0105$ $R^2=0.993$ $DW_1=0.6398$

Anm. Trend B: n=1948-1990 $s=0.0068$ $R^2=0.997$ $DW_1=1.3866$

Anm. Trend C: n=1948-1990 $s=0.0102$ $R^2=0.994$ $DW_1=0.6660$

Anm. Trend D: n=1948-1990 $s=0.0069$ $R^2=0.997$ $DW_1=1.3533$

Tabel 5. Reestimation af *Hgn1* (lineær).

Trend	Variabel	Adamnavn	Koefficient	Spredning
A	Gns. arbejdstid	<i>Hgn1</i>		
	Konstant		2258.09	7.1904
	Produktion	$D(fXn)$	0.2167E-4	.5709E-3
	Lineær trend	$(Tid3-1947)*(1-bqn/2)$	-2.7618	0.2858
	Forkl. afvigelser	$Akk*(1-bqn/2)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-71.38	18.81
	Dummy	$d85$	-32.11	19.46
B	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Konstant		2279.52	5.8076
	Produktion	$D\log(fXn)$	0.4745E-3	.3913E-3
	Lineær trend	$(Tid3-1947)*(1-bqn/2)$	-5.7726	0.4877
	Tidspolynomium	$(Tid-1947)**2*(1-bqn/2)$	0.06171	0.009181
	Forkl. afvigelse	$Akk*(1-bqn/2)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-60.58	12.80
	Dummy	$d85$	-48.22	13.35
C	Gns. arbejdstid	$\log(Hgn1)$		
	Konstant		2166.07	9.5140
	Produktion	$D\log(fXn)$	.2845E-3	.5625E-3
	Eksponentiel trend	$c2*\exp(c6*tid3)$, $c2:$	116.827	11.74
	-	- , $c6:$	-0.07938	0.02334
	Forkl. afvigelse	$Akk*(1-bqn/2)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-69.53	18.40

	Dummy	$d85$	-40.32	19.22
D	Gns. arbejdstid	$\log(HgnI)$		
	Konstant		2266.11	5.0688
	Produktion	$D\log(fXn)$	.3472E-3	.3937E-3
	Lineær trend	$(Tid-1947)$	-3.5772	0.2317
	Knækket trend (1980-90)	$d4*tid1$	9.4783	1.0421
	Forkl. avigelse	$Akk*(1-bqn/2)$	1.0	(•)
	Dummy	$d73$	-61.42	12.95
	Dummy	$d85$	-46.18	13.48
Ann.	Trend A: n=1948-1990	s=18.37	$R^2=0.994$	$DW_1=0.7421$
Ann.	Trend B: n=1948-1990	s=12.40	$R^2=0.997$	$DW_1=1.4520$
Ann.	Trend C: n=1948-1990	s=17.96	$R^2=0.994$	$DW_1=0.7508$
Ann.	Trend D: n=1948-1990	s=12.57	$R^2=0.997$	$DW_1=1.4250$